

Nieuwe Raad van State

Willem Schinkel: 'Een democratie voor iedereen en niet alleen voor markten en bedrijven'

Willem Schinkel is socioloog. Hij werkt aan de Erasmus Universiteit te Rotterdam.

Analyse

De democratie wordt gedomineerd door de markt. Wat betekent dat precies? Het betekent dat economische systemen, zoals tegenwoordig met name het financieel systeem, een buitengewone *agenderende macht* hebben. Dat wil zeggen dat schommelingen in de markt een grote kans hebben te leiden tot politieke actie. Bovendien hebben economische systemen een grote *inhoudelijke macht*, in de zin dat de inhoud van politieke beslissingen in sterke mate afhankelijk is van de ideologie die financiële markten beheerst. Economische systemen zoals markten en bedrijven hebben dus weliswaar niet een heel grote formele macht (hoewel ook die in het 'poldermodel' expliciet vormgegeven is), maar ze hebben wel een grote inhoudelijke macht. Ze sturen zowel de politieke agenda als de waarschijnlijke uitkomsten van het politiek debat.

Media hebben niet een inhoudelijke macht, maar een *agenderende macht*. Dat wil zeggen dat ze in belangrijke mate de *selectie* maken van de thema's waarop politiek debat gevoerd kan worden en waarover niet. Daarmee hangt bovendien een *profilerende macht* van de massamedia samen. Hier geldt dat niet simpelweg sprake is van een complot of van directe manipulatiemacht. Massamedia manipuleren ons denken niet.

De *profilerende macht* van de media heeft belangrijke effecten in de richting van de twee andere machtsvormen. Profilering genereert aandacht en dat betekent dat ze zowel agenderende macht (waarover wordt gediscussieerd?) als inhoudelijke macht (welke uitkomsten van het politieke debat zijn overtuigend?) versterkt. [Voorbeeld: de belangrijkste reden dat 'de islam' de afgelopen tien jaar zo veel aandacht heeft gehad, ligt in de media-aandacht ervan.]

Zo hebben de media door hun profilerende macht, naast hun directe agenderende macht, ook een indirecte invloed op zowel de inhoud van de uitkomsten van het politieke debat als op de agendering. De media hebben dus zeker niet alleen een controlerende functie binnen de democratie. Ze hebben een eigen invloed op de democratische discussie.

Alternatief

Laten we een nieuwe Raad van State ontwerpen waarvan de belangrijkste taken zijn: het ontwikkelen van tegenmacht - dat wil zeggen: macht tegen de onofficiële maar reële mact van markt en massamedia - en het mobiliseren van publieken.

Dat kan door een nieuwe macht aan de bestaande scheiding der machten toe te voegen, te weten een *agenderende macht*.

Het is niet doenlijk de invloed van markt en media simpelweg te verbannen. Dat zal niet gaan en het is de vraag of het zou moeten – media en markt zijn uiterst relevante deelsystemen van de maatschappij en hun vertegenwoordiging in de democratie is begrijpelijk.

Maar hun vertegenwoordiging is ook eenzijdig en asymmetrisch. Tegenmacht moet gemobiliseerd worden door andere sociale systemen een stem te geven in de democratie. Dat doet de nieuwe Raad van State zoals ik die voor ogen heb. Het gaat er daarbij niet om een instituut te ontwikkelen dat direct onderdeel van de *politieke besluitvorming* is. Dat zou juist het vermogen tot kritische afstand tenietdoen. Waar het wel om gaat, is het vormen van een Raad van State die *agenderende macht* heeft. Dat wil zeggen dat die Raad van State de mogelijkheid moet hebben discussiepunten op de agenda van de Tweede Kamer te zetten en te adviseren over de bestaande agenda.

Waar moet die Raad van State uit bestaan? Tegen de macht van economische systemen en mediasystemen is het denk ik productief om minstens systemen als *kunst, religie* en *wetenschap* een stem te geven in de nieuwe Raad van State. Die zou gevormd kunnen worden door panels uit die systemen. Wetenschappers, personen uit de kunstwereld en uit de wereld van de georganiseerde religie, maar te denken valt daarnaast ook aan *consumenten*, hoewel die het zelden eens zijn, maar hoeft ook niet. Ze hebben in de Raad van State slechts tot taak bij te dragen aan *agendering*. Wanneer de politiek in een tijd van dreigende ecologische crisis klimaatissues nagenoeg compleet negeert, heeft de nieuwe Raad van State de mogelijkheid ze wel op de agenda te zetten.

Een nieuwe Raad van State kan met een dergelijke agenderende macht de macht van de media in positieve zin productief maken. Wanneer politici gedwongen worden zich uit te spreken over thema's die ze niet zelf geagendeerd hebben, ontstaat een potentieel uiterst mediagenieke dynamiek.

Agendering leidt zo tot profilering – iets wat politici doorgaans vrezen wanneer het gaat om thema's die relevant zijn. Agenderende macht kan op die manier proberen een alliantie aan te gaan met mediatisering, zodat de profilerende macht van de media gemobiliseerd kan worden op manieren die bijdragen aan het democratisch gehalte van de politiek. Journalisten willen dat doorgaans al te graag.

De nieuwe Raad van State moet ook een vertegenwoordiging hebben van bijvoorbeeld de Verenigde Naties. Die zou kunnen worden aangevuld met leden van mensenrechtenorganisaties. Naast systemen als kunst, wetenschap, religie en consumenten is het dus zaak een commissie te vormen binnen de Raad van State die de vele stemmen vorm kan geven van hen buiten onze grenzen die de schadelijke gevolgen ondervinden van onze levensstijl.

Bron: Willem Schinkel, *De nieuwe democratie. Naar ander vormen van politiek* (Amsterdam, 2012)

Gespreksvragen bij 'Nieuwe Raad van State'

Schinkel stelt dat bedrijven en financiële makten de politiek sterk beïnvloeden doordat juist hun wensen (inhoud) bij het kabinet en het parlement op de agenda geplaatst worden. Hiernaast staan de media, die niet alleen het politieke debat kunnen aanzwengelen (agendering), maar ook aan bepaalde onderwerpen extra aandacht en vorm kunnen geven (profilering). Wensen en opvattingen van grote delen van onze samenleving worden nauwelijks gehoord: de systemen van kunst, religie, wetenschap, consumenten en volken in de Derde Wereld. Hiertoe oppert hij met lef om de bestaande taken van de Raad van State veranderen.

- Wat vind jij van dit idee?
- Zouden naar jouw mening juist dit soort visionaire onderwerpen in het parlement, in politieke partijen en kerkelijke gesprekskringen meer aan de orde gesteld moeten worden?